

«نگاهی به اقتصاد»

سردبیر

اقتصاد ایران در سال ۱۳۸۶

اقتصاد ایران در سال ۱۳۸۶ متأثر از افزایش بی سابقه درآمدهای صادراتی بخش نفت، رشد سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان و به تبع آن افزایش تولیدات صنعتی، رشد اقتصادی بالایی را در سقف ۶/۹ درصد تجربه کرده که زمینه کاهش بیکاری و نیز رشد پس‌انداز ناخالص داخلی را فراهم نمود. در این جهت، بخش‌های صنایع و معادن و خدمات به ترتیب با ۲/۷ و ۳/۵ درصد بیشترین سهم را در رشد تولید ناخالص داخلی سال ۱۳۸۶ داشتند. در این دوره رشد هزینه‌های مصرفی خصوصی و دولتی نیز به قیمت‌های ثابت به ترتیب ۹/۱ و ۴/۳- بوده که در بخش هزینه‌های دولتی اعمال سیاست‌های انقباضی در کنار انتقال بخشی از تعهدات مالی بودجه عمومی کشور به بودجه سال ۱۳۸۷ مهمترین دلایل رشد منفی مذکور بوده‌اند. این دوره تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در بخش‌های ساختمان و ماشین‌آلات به ترتیب ۱۲/۸ و ۲/۱ درصد رشد داشته که ناشی از رشد قابل ملاحظه تشکیل سرمایه بخش خصوصی در بخش ساختمان و نیز کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای در بخش ماشین‌آلات بوده است. در مجموع نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در سال ۱۳۸۶ معادل ۶ درصد بوده که زمینه کاهش نرخ بیکاری را نیز فراهم ساخته است.

منابع بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۶ معادل ۶۳۹/۵ هزار میلیارد ریال بوده، که سهم درآمدها اعم از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و نیز واگذاری دارایی‌های مالی از کل منابع بودجه به ترتیب ۴۳/۴، ۲۷/۵ و ۲۹/۱ درصد بوده است. با اجرای قانون "اصلاح بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور"، پرداخت‌های هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی نیز به ترتیب ۶۶/۵، ۲۴/۸ و ۸/۷ درصد از مصارف بودجه را به خود اختصاص دادند. سهم درآمدهای حاصل از منابع نفتی (شامل درآمد نفت خام، مالیات عملکرد نفت، سود علی‌الحساب سهم دولت از ارزش نفت خام تولیدی و برداشت دولت از حساب ذخیره ارزی) از کل منابع بودجه از ۶۲/۴ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۵۲/۴ درصد در سال ۱۳۸۶ تقلیل یافته که عموماً به دلیل اتخاذ سیاست انقباضی در بودجه سال ۱۳۸۶ بوده است.

در سال ۱۳۸۶ منابع واریزی به حساب ذخیره ارزی از محل مازاد درآمدهای نفتی در حدود ۳۸ میلیارد دلار بوده که با احتساب رقم ۲۸ میلیارد دلاری برداشت از این حساب (بابت تامین نیازهای بودجه و واردات فرآورده‌های نفتی و نیز اعطای تسهیلات به بخش‌های غیردولتی) عملاً موجودی نقدی حساب ذخیره ارزی با ۱۴۲ درصد رشد به ۲۳/۱ میلیارد دلار در پایان سال ۱۳۸۶ بالغ گردید.

ارزش صادرات غیرنفتی (اعم از گمرکی و غیرگمرکی) و واردات در سال ۱۳۸۶ به ترتیب با ۱۱/۳ و ۱۳/۱ درصد رشد به ۱۵/۶ و ۵۶/۶ میلیارد دلار رسید، که با احتساب صادرات بخش‌های نفت و گاز زمینه شکل‌گیری مازاد تراز بازرگانی، تا سقف ۴۰/۸ میلیارد دلار را فراهم ساخت. البته کسری ۷/۲ میلیارد دلاری تراز خدمات موازنه پرداخت‌های خارجی در کنار مازاد اندک تراز انتقالات جاری عملاً مازاد تراز حساب‌جاری را در سقف ۳۴ میلیارد دلار محدود نمود. در همین دوره حساب سرمایه موازنه پرداخت‌های خارجی معادل ۱۲/۳ میلیارد دلار کسری داشته که عمدتاً ناشی از افزایش دارایی خارجی بانک‌ها و نیز اعتبارات صادراتی برای بخش

نفت بوده است. در همین جهت، مجموعه مازاد قابل ملاحظه تراز حساب جاری به‌ازاء کسری محدودتر حساب سرمایه موجب شده تا تراز کل موازنه پرداخت‌های خارجی کشور بیش از ۱۵ میلیارد دلار مازاد و افزایش در ذخایر بین‌المللی کشور را در سال ۱۳۸۶ نشان دهد.

صادرات نفت خام ایران در سال ۱۳۸۶ با ۲ درصد رشد نسبت به سال قبل به ۲/۵ میلیون بشکه در روز بالغ گردید؛ اما صادرات فرآورده‌های نفتی با ۲۵/۲ درصد کاهش به ۱۹۹ هزار بشکه در روز رسید. در این سال میانگین تقریبی بهای تک محموله‌ای هر بشکه نفت خام صادراتی کشور با ۱۳/۱ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۸۵ به ۷۸ دلار افزایش یافت. در همین دوره مصرف فرآورده‌های نفتی با ۲/۶ درصد افزایش به ۱/۵ میلیون بشکه در روز رسید که مهم‌ترین دلیل کاهش رشد مذکور اجرای سیاست سهمیه‌بندی بنزین و کاهش ۱۴/۲ درصدی مصرف آن در سال ۱۳۸۶ بوده است.

در بخش پولی، رشد نقدینگی در پایان سال ۱۳۸۶ معادل ۲۷/۷ درصد بوده که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل ۱۱/۷ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. طی دوره مذکور، خالص دارایی‌های خارجی و داخلی سیستم بانکی به ترتیب با ۳/۶ و ۲۴/۱ درصد رشد، بیشترین سهم را در رشد نقدینگی داشته‌اند. رشد سالانه پایه پولی نیز در سال ۱۳۸۶ معادل ۳۰/۵ درصد بوده که ناشی از رشد ۲۴/۱ درصدی خالص دارایی خارجی بانک مرکزی و نیز ۲۹/۶ درصدی خالص مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها (عمدتاً به دلیل اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی) بوده است.

متوسط شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی نیز در سال ۱۳۸۶ در حدود ۱۸/۴ درصد رشد داشته است. بررسی تغییرات قیمت ۳۵۹ قلم کالاها و خدمات مشمول شاخص قیمت مصرف‌کننده حاکی از آن است که ۱۴ قلم از کالاها و خدمات - با وزن ۳۹ درصدی در سبد هزینه خانوار - بیش از ۴۸ درصد از افزایش شاخص بهای کل را توضیح می‌دهند. از میان

اقلام مذکور نیز ارزش اجاری مسکن شخصی با ۲۲/۵ درصد بیشترین سهم از رشد را در شاخص کل به خود اختصاص داده است.

طی دهه منتهی به سال ۱۳۸۵، جمعیت کشور از ۶۰ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ به حدود ۷۰/۵ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته که متوسط نرخ رشد سالانه آن در حدود ۱/۶ درصد بوده، که عملاً ۰/۴ واحد درصد کمتر از متوسط رشد جمعیت کشور در طول دهه ۱۳۶۵-۷۵ بوده است. سهم گروه سنی کمتر از ۱۵ سال که عرضه بالقوه جمعیت فعال را در دهه‌های بعدی تشکیل می‌دهند، از ۳۹/۵ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲۵/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته که ناشی از کاهش مستمر نرخ رشد جمعیت طی دهه گذشته بوده است. همچنین سهم جمعیت ۱۵-۶۴ سال که عرضه نیروی کار بالقوه را تعیین می‌کنند، از ۵۶/۱ درصد به ۶۹/۷ درصد طی دهه ۱۳۷۵-۸۵ افزایش یافته است. نرخ بیکاری نیز بر اساس طرح‌های آماری از ۱۲/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۰/۶ درصد در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته است. در همین جهت، نرخ بیکاری در مناطق شهری و روستایی کشور نیز به ترتیب از ۱۳/۴ و ۷/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۲/۵ و ۶/۷ درصد در سال ۱۳۸۶ تقلیل یافته است.